

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

מז

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיה מזו מזו

(כה) אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני פוקד אל-אמון מנא ועל-פרעה ועל-מצרים ועל-אלהיה ועל-מלכיה ועל-פרעה ועל הבטחים בו : (כו) ונתתים ביד מבקשי נפשם וביד נבוכדראצר מלך-בבל וביד עבדיו ואחריו כן תשכן בימי קדם נאם-יהוה : (כז) ואתה א-תירא עבדי יעקב ואל-תחת ישראל כי הנני מושעה מרחוק ואת-זרעה מארץ שבים ושבי יעקוב מלא ו' ושקט ושאנן ואין מחריד : (כח) אתה אל-תירא עבדי יעקב נאם-יהוה כי אתה אני כי אעשה כלה בכל-הגוים אשר הדחתיה שמה ואתה לא-אעשה כלה ויסרתיה למשפט ונקת לא-אנקת :

מזו (א) אשר היה דבר-יהוה אל-ירמיהו הנביא אל-פלשתים בטרם יכה פרעה את-עזה : (ב) כה אמר יהוה הנה-מים עלים מצפון והיו לגחל שוטף וישטפו ארץ ומלוואה עיר וישבי בה ויעקו האדם והילל כל יושב הארץ : (ג) מקול שעמט פרסות אביריו

מרעש

ר ש י

(כה) אל אמון • על הסר אמון יש שהוא ל' גדולה כמו התטבי מנא אמון (חלכסנדר' רבתא , לחשינוריא"ה דחלשנדר"ח בלע"ז) בל"ח דיה הערן פון חלכסנדרים) : (כו) ואחר • כן מקץ חרבעים שנה כמו שאמר (יחזקאל כ"ט) : (כז) ואתה אל תירא לדוקים שבתוך מזרים שגלו שם על כרחם : (כח) למשפט דין חסוך מעט מעט : ונקת • לשון טיחוט והשמט וכן תירגמו וונתן לשון כלייה :

מזו (א) אל פלשתים • על פלשתים : בטרם יכה פרעה את עזה • כשהיה נבוכדנצר על ירושלם בשנה העשירית לנדקיהו יצא חיל פרעה ממצרים ויעלו הכשדים מעל ירושלים שמע פרעה שטף את עזה ושבלחרו בסדר עולם : (ג) שעטת • אין לו דמיון וונתן תירגמו מפלועית : מרעש לרכבו •

מרעש

מכלל יופי

ובתעכונים אינו יכול להלחם • ויש מפרשים , גדוליה ונכבדיה , כמו (ישעיה ז') בתער השכירה , שפירושו גדולה , וכן אמר התרגום : אף רבנבואה בנבואה • מרבק • ענין פטום , וכן (שמואל ב"ח) עגל מרבק , וכן בדברי רבותינו ז"ל , הכניסה לרבקה ודשה • הפגו פירושו , הפגועורף • (כב) קולה כנחש ילך • פירושו קול זעקת מזרים , כי בחיל יבאו אליה , ובקדמות להשחיתה , ואמר כנחש כמו קול הנחש שהולך למרחוק , ומצאנו הליכה בקול

תרגום אשכנזי קעב

[כה] איך אהנדע, שפריכט דער עוויגע צבאות, דער גאטט ישראל'ס, דען אמן צו בא, פרעה אונד גאנץ מצרים, ואמטט ווינען געטטערן אונד קעניגען; פרעה אונד דיא, זא אויף איהן פערטרויען; [כו] געבע זיא אין איהרער פערפאלגער הענדע, נעהמליך אין דיא הענדע נבוכדנצר'ס, דעם קעניגס פאן בבל, אונד זיי נער דינער. — נאכהער אבער זאלל מצרים אין רוהע לעבען, וויא אין פאריגען צייטען, שפריכט דער עוויגע. — [כו] הוא אכער, מיין דינער יעקב! פירטע דיק ניכט, צאגע ניכט ישראל! דען איך העלפע דיר הערויס אויס יענען פערנען, אונד דיינע קינדער אויס דעם לאנדע איהרעם עלענדס; יעקב זאלל צו ריקקאמען, זאלל היר רוהיג, ויכער אונד זארגענלאז לעבען. — [כח] פירטע דוא דיק ניכט, מיין דינער יעקב! שפריכט דער עוויגע, דען איך בין מיט דיר! ווען איך אויך אללע פעלקער, אונטער וועלכע איך דיר צערשטרייעט האבע, אונטער געהן לאססע, ערהאלטע איך דיק, ציכטיגע דיק מיט מעסיגקייט; גאנץ אונטער בעשטראפט קאן איך דיק יעראך ניכט לאססען.

מז [א] ווארט גאטטעס אן דען פראפעטען ירמיהו, איבער פלשחים, עהע נאך פרעה עזה געשלאגען האטטע. [ב] זא שפריכט דער עוויגע: איין וואס סער בריכט פאס נארדען אויס, אונד ווירד צום דייסענדען שטראם, איבער שוועממט דאן לאנד, אונד וואס דיינען איזט, דיא שטעדטע זאממט איהרען בעז וואנהערן. לויט יאממערט דיא מענשהייט, עס קלאגען אללע ערדבעוואנהער, — [ג] פאר דעם געטראבע שטארקער פפעררע הופען, פאס געריישע דער וואגען, פאם

ב א ו ר

כמו שזכר ועל מצרים ועל אלהים. (כה) ואחרי כן חשכון וכו', כמו שנבא יחזקא: מקץ ארבעים שנה אקנץ את מצרים וכו'. (כו) ואחה אל הירא וכו', נאמה לנדיקי ישראל, אשר גורשו למצרים בעל כרחם; ורכס ק הזה ושל אחריו כבר בארתי למעלה (למ"ד, יו"ד—י"ח). מז (א) אשר, הקאפיטל ידבר מופלת פלשתיים על ידי הכשדים, כי נבוכדנצר היה הולך וכונש כל הארצות, וגם פלשתיים באחת מין. בטרם יכה וכו', הנביאה הזאת היתה ק דס שהכה פרעה את עזה, ועזה היא אחת מחמשת מחוזי פלשתיים, ופרעה הכה אותה בשנה הצעירית לנדיקיהו, נבאת חיל פרעה ממצרים לעזור את ישראל, בעת צרים חיל כשדים את ירושלים, וכשעלו הכשדים מעל ירושלים, שב פרעה עם חילו, והלך חזלה אעזה וצטף אותה, ושב לארצו; ונאיתו זמן היה דבר ה' אל ירמיה שיבוא חיל כשדים להכות את כל ארץ פלשתיים (רד"ק ע"פ שדר עולם). (ב) הנה מים עולים מצפון, המים משל על חיל כשדים, שהם מצפון, וישטפו את ארץ פלשתיים, ארץ ומלאה וכו', כי פרעה הכה את עזה, ונבוכדנצר יתריב את הכל (הכ"ל). והיה לנחל שוטף, המים הקשנים יתרבו ויהיו לנחל שוטף, כי בתחלה היה חל נבוכדנצר קטן, ואחר כך נכבשו מלכים הכריסם לנחת עמו למלחמה, עד שרבה חילו מאוד. (ג) מקול שעטת וכו', תרגם יונתן מקל מפסועים פרסת גבורה; והיא הכחת הסוס בארץ בגלוי כשיצפון ללכת; יחקרה צס כן דהרה, כמו מדהרות דהרות חניהיו (שופטים ה', כ"ב), סוס דהר (נחום ג', ב'). אמנם אין אמת שעטה ריע במקרא, ומוכן פה לשיענינו. אבידיו, פירש רד"ק ס ס ס חזקים. והרמ"ד בריתקתו לשרת דבורה פירש על הנגורים הפרשים, הלוחמים את הסוס ללכת בחזקה. המון בגלגלו, מהמון

מנא
ה ועל
ד אצד
זורה:
ישעיה
שאגן
אהק
לא-
שתיים
עלים
וזעקו
ביריו
חמון
ערן פון
כ"ט):
חס:
ט וכן
עזה
פרעה
ובסדר
רכבו
בתער
פטוס,
הפנו
חיל יבאו
ה הליכה

הרגום אשכנזי

פאָם ראַססעלן דער רעדער; אויס מוטעהלאָזיגקייט, זעהן זיך פֿעטער נאָך איהרען קינדערן ניכט אום; — [ד] וועגען רעספּאַנעס, דער צו פּלשחים'ס צערשטעהן רונג אַנברייכט, צור אויסראַטטונג צור אונד צירוף'ס אונד יעדעס רעספּעס דער הילפּספֿעלקער; דען דער עוויגע צערשטעהרט פּלשחים, דען גאַנצען רעספּ דער אינוועל כּסחור. [ה] עזה איוט קאַמל, אשקלון אונד ויינעס טהאַלעס איבער רעספּ פֿערניכטעט. — וויא לאַנג ווירסט דוא דיר נאָך איינשניטטע מאַכען? — [ו] אַ שווערט גאַטטעס! וויא לאַנגע ווילסט דוא זאָאונרוהיג בלייבען? צוריק אין ריינע שיידע! רוהיג אונד געמאָך! — [ז] אַבער וויא קאַננט דוא רוהיג זיין, דאַ דער עוויגע רירס בעפֿאַהלען האַט? צו אשקלון אונד דער קיסטע, דאַרטען האַט ער דיך בעשטימט!

מח

[א] איבער מואב

זאָ שפּריכט דער עוויגע צבאוח, דער גאַטט ישראל'ס, וועהע דיר נבו! דוא ביסט איבער.

ב א ו ר

מהמון נגליו, והמים של מרעש עומדת במקום שנים. לא הפנו וכו', מרפיון ידים של האבות, שאין בהם כח לעמוד לפני אויביהם, לא יפנו אל נבייהם להגילם. (ד) על היום הבא, מוסב על פסוק נ', יזעקו אדם וייליל כל יושב ארץ על היום הנבא וכו'. לצד ולצידון, שהיו עוזרים לפלשתים, כי הם בגלילות פלשתים, כמו שאמר: אתם נר וידין וכל גלילות פלשתים (רד"ק). כל שריר עוזר, להכרית כל שריר מעוזרי פלשתים. שאריות או כפתור הם הפלשתים, הבאים מאי כפתור לארץ פלשתים, כנראה מפסוק (דברים ב', כ"ג) והעוים היוצאים נחזרים וכו' ושם ידבר מגלילות פלשתים. כפתור, תרגם יונתן קטוקאלי. ושם מפרשים שהיא הארץ (ציפערן). (ה) בא קרחה וכו', נבוכדנצר עזה נה קרחה, רצו לומר כריתתה נחרטה, כמו השער הנטול מראש, ונעשה קרחה. גרמחה, נכרתה. שאריות עמקם, הנפרד מן עמקם עמק, רצו לומר נכרתה כל שארית מן עמק שלהם, שהיונהם יושבי עמק (רד"ק בפירושו "השני"). עד כתי התגורדי, אמר זאת על פלשתים בכללה, עד מתי תעשי שריטות בנאדך לסטוד על מתן? רצו לומר רבים הם מתין, ולא תוכלי לעשות די שריטות עבורם. (ו, ז) הוי חרב וכו', ידבר עם החרב על דרך מליצה, ואמר: את חרב לה' (ר"ל שהקדוש ברוך הוא מביא אותה לענוש העולם) עד אנה לא תשקוט? האספי אל תער, והרגעו ידומי, מלשטך דם אדם. והשיב המליץ הקדוש בעצמו: אידך תשקטו, הלא ה' צוה לה' (ישנה דבריו מנכח לנפתר) שחלך אשקלון ואל סוף הים, הוא יס פלשתים. שם יערה, זימן את החרב להכרית ולהשמיד שם.

מח

(א) למואב. כל הקאפיטל ידבר ממפלת יואב בכלל, ועריה בפרט, ויניחאם ט כמה פסוקים הנכתבים גם בישיבה, באזהה שינויים, כאשר העירותי במקומה, וסיים בנחמה למואב. ולא הודיע הנביא על ידי מייחרב מואב, ולא ידענו מדברי הומים למלכי קרה, מתי חרב. והנה בנבואת ישעיה' על מואב (קאפיטל ט"ו) פירש הרד"ק: "כתנבא ישעיהו שיבא סנחריב מלך אשור על מואב, כמו שנאמר (ס"ז, י"ד) בשלש שנים כשני שכיר ונקלה כבוד מואב". ואש כדברי המפרשים שפירשו בשלש שנים, מיום נבואת ישעיה', והיה חרבן מואב על ידי שלמנאכר מלך אשור, או על ידי סנחריב בימי חזקיהו מלך יהודה, אם כן אין מקום לנבואת ירמיה על מואב, שהרי הוא חי כמה דורות אחר חזקיהו. אמנם לפי פירש הרד"ק (ס"ג) כשני שכיר שלש שנים, נגזר עליכם לאורך זמן, אבל מנומאמים יהיו ולא תאחר הפירענות כאשר ידקדק השכיר כשני שכירתו לנמנמם." אפשר שגם ירמיה' כיוון לנבואת ישעיה' הזאת, והיא נבואה עתידה להיות, אם על ידי נבוכדנצר, או על ידי אחר אשר לא נזכר בפסוק

ירמיה מזו מח

קעג

מרעש לרכבו המון גלגליו לא הפנו אבות א־בנים מרפיון יודים :
 (ד) על־היום הבא לשהוד את־כָּל־פְּלִשְׁתִּים להכרית לצור
 וקצידון כל שריר עזר כִּי־שָׁדַד יִהְיֶה אֶת־פְּלִשְׁתִּים שארית אי
 כפהור : (ה) בָּאָה קָרָחָה אֶל־עֵזָה נְדַמְחָה אֲשַׁקְלוֹן שארית עמקם
 ער־מְתֵי הַתְּגוּדָדִי : (ו) הוּי חָרַב כִּי־הָיָה עַד אָנָּה לֹא הִשְׁקַמְתִּי הָאֶמְקִי
 אֶל־תַּעֲרֵךְ הַרְגָּעִי וְדָמִי : (ז) אִיךָ הִשְׁקַמְתִּי וַיְהִי צִוְּתָה לֵהֲאֶ־אֲשַׁקְלוֹן
 וְאֶל־חוֹף הַיָּם שָׁם יַעֲרָה :

מח (א) למוֹאֵב כִּה־אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּי אֶ־נְבוֹ

כי

ר ש י

מרעש אשר לרכבו : גלגליו • אופני מרכבותיו : לא הפנו אבות על צנים •
 להנילם : (ד) להכרית לצור ולצידן • פלשתים היו עוזרים אותם מחויביהם •
 אי כפהור , חיזלם בלעז (חיזל כמו לעיל צ'ו') : (ה) נדמתה • נחרצה •
 התגודדי • תשרטי צאבל וכצנני : (ו) חרב לה' • שהקב"ה מציא לעולם •
 הרגעו • לשון מרגוע :

מח (ח) המשגב

מכלל יופי

צקול (בראשית ג') קול ה' אלהים מתהלך בגן • ויכתן תרגם : נקוש זייכהין כחויין זחלין •
 (כג) כרתו יערה • יש עתלוקת בקריאת המלה הזאת , יש שקורין אותה בקמץ חטף •
 ואומרים שהוא נווי , כמו (ירמיה ב') חרבו מאד , כאו מדבר כנגד החיל , ויש שקורין אותה
 בהעמדה , כמו (תהלים נ"ט) שמרו עדותיו , וכן מכאנה בספרים מדויקים הכ"ף מעמדת
 בנעיא , ויהיה עבר במקום עתיד , יכרתו יערה • יערה • רצה לומר עני יערה , והוא משל
 על עם מזכרים או גדוליה , וכן תרגם יונתן : רבבהא • (כד) הובישה • פועל עומד ,
 וכן הבישו חכרים (יזאל א') חולמם , ויש יוצא , כמו (שמואל ב' י"ט) הובשת היום את
 פני כל עבדיך • (כה) אל אמון • כמו על אמון , והוא מלך העיר הנקראת כא , והיא
 ממלכות מזכרים • ויכתן תרגם אמון כמו המון , ותרגם כא אלכסנדריא , שכן תרגם הא אנא
 מסער על אתרגשות אלכסנדריא • (כו) ושאנן • פתח הנו"ן , והוא פועל עבר , והם
 הרבצה על פי המסרת , והה אחד מהם •

מזו (א) אל פלשתים • כמו על , וכן א' הכרים לא אכל חולמו • (ב) עולים מצפון •
 מתנברים • וכן (מלאכים כ"ב) ומעלה המלחמה , וכדומה לענין זה אמרו רבותינו ז"ל
 מקצר ועילה , פירוש הולך ונומר בכל כמו תפלתו • והיכל • הלמד בחירק , והוא חסר יוד
 המשך • (ג) מקול שעטת • פירושו מקול שאין פרסות סוסיו , רוצה לומר סוזק הכותם
 בפרסותיהם הארץ ברוכט , וכן תרגם יונתן : מקול מפסעית פרסות גברוהו , רוצה לומר
 פסיעתם והליכתם בחוזק • ובפירוש , הכות הסוס בארץ ברנליו תקרא שעטה ומקדא דהרה ,
 ואנוריו אמר על הסוסים החוקים • המון גלגליו • מהמון , ומ"ס מרעש עומדת במקום שנים •
 לא הפנו • לא החזירו להם פניהם • (ד) כי שודר ה' את פלשתים • אין זו מלת כל ,
 אכל לשדוד יש בו מלת כל • שארית אי כפתור • פלשתים וכפתורים אחים היו , כמו שכתוב
 (בראשית